

Uskomattomat uskovaiset

■ PEKKA WAHLSTEDT

Kari Enqvist: *Uskomaton matka uskovaisten maailmaan*. WSOY 2012.

Koko olemassaolonsa ajan tiede on kamppailut ja kilpaillut uskonnon kanssa siitä, kummalla on avaimet tietoon ja totuuteen. Askel askeleelta uskonto on – ainakin länsimaissa – joutunut perääntymään tieteen tieltä. Uskonto ei kuitenkaan ole antanut periksi vaikka se on muuttunut hienovaraisemmaksi ja sävyisemmäksi. Uskonto ja kirkko eivät enää tuomitse oppiensa epäilijöitä kuulusteltavaksi, kidutettavaksi tai poltettavaksi.

Kamppailua käydään tänään verbaalisella tasolla, eikä tulikivenkatkuisia sanoja säästellä. Suomessa tieteen leirin ehkä tunnetuin ja aktiivisin keskustelija on ollut Kari Enqvist. Hän onkin julkaissut aiheesta lukuisia kirjoja.

Uskomaton matka uskovaisten maailmaan saattaa yllättää ja hämmästyttää monet, sillä Enqvist vaakuuttaa, että hän ei vastusta uskontoja eikä pyri todistamaan, ettei jumalaa ole olemassa. Itse asiassa uskonnot eivät kiinnosta häntä lainkaan ja hän suhtautuu niihin täysin välinpitämättömästi. Väite ei ole niin paradoksaalinen kuin ensi kuulemalta vaikuttaa. Sellainen ihminen, joka vihaa uskontoja kiihkeästi, on niissä kiinni ja pitää niitä jollain tavoin merkittävänä, koska hän uhraa niin paljon aikaa ja vaivaa niiden vastustamiseen. Jos uskonnon vastustaja väittää pysyvänsä todistamaan, että jumalaa ei ole, hän on uskonnossa kiinni kuin kärpänen liimapaperissa. Hän

tulee samalla väittäneeksi, että hän on kurkistanut verhon taa tuonpuoleiseen ja kohdannut siellä pelkän tyhjyyden ja olemattomuuden.

Uskontoihin välinpitämättömästi suhtautuva Enqvist ei väitä mitään jumalan olemassaolosta, hän haluaa pitää kätensä puhtaina koko metafysiikasta ja näin erottaa tiukasti uskon ja tiedon toisistaan. Uudessa kirjassaan hän menee uskonnollisiin tilaisuuksiin kokeillakseen, mitä usko tuntuu ja näyttää konkreettisesti koetuna. Näiden kokemusten jälkeen hän suhtautuu uskontoihin vielä välinpitämättömämmin kuin ennen matkaansa uskovaisten maailmaan.

Ensimmäinen ja yleinen väitelmä on se, että uskonnot eivät muutu ja edisty vaan elävät ikuisessa pysähtyneisyyden ajassa. Uskovaiset uskovat jumalaan yhtä vähän kuin Enqvist, sillä monille uskovaisille Raamatun pikkutarkka pänttäminen ulkomuistista on vankeampi todistus hurskaudesta kuin jumala. Uskovaiset ovatkin teennäisiä ja ulkokullattuja niin pukeutumisen kuin käyttäytymisensäkin puolesta. Sanalla sanoen uskovaisten maailmassa kaikki on valmista ja kiveen hakattua, ja kaikki mikä uhkaa horjuttaa tai murtaa tätä valmista ja sulkeutunutta maailmaa, on lähtöisin sielunvihollisesta. Suurin uhkatekijä on tietysti tiede.

Tiede perustuu alituisen epäilyyn, kyselemiseen ja teorioiden armottomaan koettelemiseen. Tieteen tunnus on jatkuva muutos, ja ainakin huipputason tutkijat suorastaan yllyttävät toisiaan kumoamaan toistensa teorioita. Tieteen ehdottoman avoin maailma ei ennalta lyö lukkoon mitään, ei edes

jumalan olemassaolon kieltämistä. Jos tämä ilmestyi jostain Enqvistin tai muiden tutkijoiden eteen, he eivät dogmaattisesti torjuisi jumalaa vain sen takia, että jumala on ristiriidassa tieteen tähänastisten tulosten kanssa. Tämän takia Enqvist ei vastusta uskontoja ja suljevia kokonaan niiden edessä.

Monet teologit – älykkään suunnittelun kannattajat etunenässä – ovat yrittäneet luikerrella tieteen maailmaan ja todistaa jumalan olemassaolon loogisesti. Enqvist kuitenkin huomaa, että heidän tutkijaesikuvansa ja perustelunsa ovat yhtä vanhanaikaisia ja antiikkisia kuin uskontokin. Älykkään suunnittelun kannattajat esimerkiksi ve-toavat Tuomas Akvinolaiseen, joka kristinuskoa ja Aristotelesta yhdistelemällä yritti todistaa loogisesti jumalan olemassaolon.

Enqvist viittaa suhteellisuusteoriaan ja muihin modernin fysiikan teorioihin, joiden mukaan aika ja avaruus syntyivät samalla kuin maailmankaikkeuskin. Toisin sanoen ennen maailmaa ei ollut mitään alkua. Koska alku-sana viittaa aikaan, on alku aikakäsite.

Enqvistin mukaan uskontojen helmoihin halutaan piiloutua turvallisuuden vuoksi. Tieteen dynaaminen ja avoin maailmankuva järkyttää Raamattuun ja muihin valmiisiin ja sulkeutuneisiin oppeihin uskovia.

Kun Enqvistille on yhdentekevää, onko uskontoa ja jumalaa olemassa, voi tietysti kysyä, miksi hän sitten on vaivautunut kirjoittamaan aiheesta kirjakaupalla. Enqvist vastaa, että syy on yhteiskunnallinen. Uskonnolla on vieläkin valtaa yhteiskunnassamme. Pieni, mutta symbolisesti merkittävä asia on se, että pienet lapset, jotka ei-

vät vielä pysty valitsemaan ja päättämään asioistaan, kastetaan tietämättään kirkon jäseniksi. Lisäksi kirkosta saa erota vasta 18-vuotiaana, ja jos tätä ei tule tehneeksi, jäsenyys jatkuu automaattisesti haetaan asti. Verrattakoon tätä poliittiseen puolueeseen liittymiseen. Tähän tapaan meneteltiin lähinnä vain Neuvostoliitossa ja muissa tiukan kommunismin maissa, jotka muistuttivatkin pysähtyneisyydessään ja auktoriteettiuskossaan uskontoja.

Tosin Enqvist uskoo, että uskontojen aika on ohi ja ne hiipuvat hiljalleen pois, mikä näkyy jo siinä, että ihmiset eroavat kirkosta kiihtyvällä vauhdilla.

Tasa-arvoisuus, lähimmäisen rakastaminen, hyväntekeväisyys ja muut vastaavat arvot ovat Enqvistillekin mieleen. Mutta näiden vaalimiseen ei tarvita jumalaa eikä saatanaa, puhumattakaan vääräuskoisten pelottelusta ja ikuisen helvetintuleen tuomitsemisesta.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja ja kriitikko.